

Білецька Г. А.,
доцент кафедри криміналістики
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
кандидат медичних наук

ЗНАЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ КРОВІ ЯК ОДНОГО З ДОКАЗІВ ЗЛОЧИНУ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

В судовому провадженні всі докази мають «говорити» об’єктивною мовою і тому судово-медична експертиза (СМЕ) речових доказів біологічного походження є одним з найважливіших досліджень. Відповідно до ч. 1 ст. 357 Кримінального процесуального кодексу України речові докази оглядаються судом, а також подаються для ознайомлення учасникам судового провадження, а в разі необхідності – також іншим учасникам кримінального провадження. Речовими доказами, згідно з ч. 1 ст. 98 КПК України є матеріальні об’єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об’єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення. Тому, дослідження будь-якого об’єкту, який безпосередньо пов’язаний із подією кримінального правопорушення є важливим. Під час такого дослідження може знадобитись допомога судово-медичного експерта, який володіє тими чи іншими спеціальними знаннями і може роз’яснити суду та іншим учасникам судового провадження питання, пов’язані з медичною сферою, наприклад, дослідження слідів крові.

Як відомо, сліди крові є одним з об’єктів, які вивчає СМЕ. При огляді місця пригоди (МП) і виявленні крові звертається увага на величину і форму слідів, з яких можна судити про механізм їх утворення і про обставини даного випадку. У деяких випадках виявлення слідів крові не становить труднощів, але інколи це важка і копітка робота, що залежить від багатьох причин. В одних випадках від моменту скоєння злочину може пройти багато часу і кров різко змінилась, в інших – кров на МП піддалась змиванню. Перешкодити виявленню крові також може колір

предмета, на якому розташовані її плями, а зміни кольору кров'яних плям залежать від цілого ряду причин – впливу світла, вологи, повітря, температури та часу, який пройшов з моменту її виливу.

За формою, особливостям розташування слідів крові можна судити про обставини злочину. Так, по плямам від падіння крапель крові на горизонтальну поверхню, за ступенем зазубреності їх країв встановлюють висоту падіння тих крапель. Кров'яні бризки присутні в тих випадках, коли ушкоджені великі артерії, при різкому струсі закривавлених предметів і зброї чи при повторних ударах тупим предметом, головним чином при ударах по вкритих волоссям частинах голови. Характер і напрям розбризкування крові залежить від сили і кута, під яким наноситься удар. При такому способі вбивства у злочинця буде сильно закривавлена передня поверхня тіла. При значному розмахуванні тупим знаряддям тоді, коли злочинець тримає зброю у верхній точці, можуть звільнитись декілька кров'яних крапель, які падають у вигляді бризок на злочинця. Тому, при огляді підозрюваної особи, завжди необхідно оглянути його одяг з усіх боків.

Кров'яні бризки знаходяться навколо жертви чи місця, де було нанесено поранення і часто – на значній відстані. Вони розташовуються на стінах, меблях, підлозі, рідко – на стелі. На стелю кров'яні бризки попадають тоді, коли поранені великі судини на верхніх кінцівках, і поранений відмахується руками, як це буває при самообороні.

Патьоки, які утворюються при стіканні крові по похилій чи вертикальній поверхні (із рани на поверхні тіла і одягу), мають певні напрямки, по яких можна вирішувати питання про те, в якому положенні перебував потерпілий в момент нанесення ран, а також, чи змінювалося його положення. Якщо будуть знайдені різнонаправлені патьоки крові, або такі, що схрещуються – це є доказом того, що положення тіла було змінено під час агонії або відразу після смерті. Патьоки крові інколи допомагають вирішити питання про послідовність нанесення поранень, а також питання про те, чи витікала кров за життя або після смерті.

При виявленні помарок і мазків, які виникають при затиранні слідів крові м'якими тканиною або папіром, можна тільки стверджувати те, що злочинець намагався знищити кров'яні сліди. Вони повинні враховуватися при реконструкції злочину та психологічній оцінці особи злочинця.

Сліди крові у вигляді відбитків пальців, долонь, підошов та інших предметів, які найчастіше можна знайти на стінах, дверях, умивальнику, підлозі та інших місцях надають можливість при виробництві СМЕ ідентифікувати особу, що їх залишила.

Калюжі крові свідчать про велику кровотечу незадовго до огляду МП. При переміщенні чи відсутності трупа на МП, калюжі крові нерідко вказують на місце поранення чи настання смерті.

«Заміті води», тобто сліди крові у воді та інших рідинах, якими кров замивалась обов'язково досліджується. Практика показує, що кров яка розведена в чистій воді, визначається в розведенні 1:512000; у воді, забрудненій милом (коли мило згорнулось) – у розведенні 1: 8000.

Сучасні технології судово-медичного молекулярно-генетичного дослідження надають можливість встановлювати невідомих осіб (померлих; людей, що знаходяться без свідомості; хворих на амнезію та ін.), а за наявності зразків, належність яких відома, встановлювати генетичну статево належність особи, що залишила слід.

Таким чином, важливу роль у досудовому розслідуванні кримінальних провадженнях та судовому провадженні щодо вбивства, нанесення тілесних ушкоджень, статевих та інших злочинів відіграє судово-медичне дослідження крові. За слідами крові визнають механізм учинення злочину (під час огляду МП, трупа, підозрюваного). Велике значення для викриття винних має СМЕ слідів крові, але для того щоб воно дало найбільший ефект, необхідні грамотні дії на МП слідчого та судово-медичного експерта щодо їх виявлення, вилучення, пакування та пересилки.

Борисова В. Ф.,
доцент кафедри гражданского процесса
Саратовской государственной
юридической академии,
г. Саратов, Россия

ТРАНСФОРМАЦИЯ ГРАЖДАНСКИХ ПРОЦЕССУАЛЬНЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ПРАВОСУДИЯ¹

Цифровизация правосудия предполагает переход к применению искусственного интеллекта, более широкому использованию элект-

¹ Исследование выполнено при финансовой поддержке РФФИ в рамках научного проекта № 18-29-16111 «Трансформация правового регулирования отношений, связанных с применением цифровых технологий в судебной системе и в системе исполнения судебных актов».